

NOTULEN VAN DE CONFERENTIE TE TOBEL0 17-24 JULI 1911

Aanwezig zijn de broeders van Baarda, Metz, Maan, Hueting, Ellen, Lasschuit en Munk. Br. van Essen (door tegenwind verhinderd, was eerst zondag in ons midden.) Ook br. Fortgens is afwezig. De vergadering spreekt haar mening uit, dat br. Fortgens nog genoeg tijd heeft, om de conferentie in haar geheel bij te wonen.

OPENING DER VERGADERING

Met het lezen van Jesaja 53 en gebed wordt de conferentie geopend door de voorzitter. In zijn woord van welkom gedenkt de voorzitter de weldaden Gods in het verlopen jaar aan ons betoond, in het bijzonder aan de familie van Essen en Lasschuit, die hun gezin zagen vermeerderen.

FASTSTELLING AGENDA

1. VOORLEZING VAN HET REGLEMENT

2. NOTULEN VAN DE VORIGE VERGADERING EN ANTWOORD VAN HET BESTUUR

Art.2 van het reglement van de kring is blijkbaar door het Hoofdbestuur niet begrepen. Het loopt niet over de kasboeken, die aanwijzen de uitgaven, welke op de gewone rekeningen voorkomen, maar over de wijze van verantwoording der gemeentelijke collecte gelden, hoe die voor de gemeenten zijn besteed (zie behandeling dezer stof in enige jaarverslagen der brs.)

De vraag van het Hoofdbestuur, of voor school een leertijd van 6 of 7 jaar voldoende is, zal nader ter sprake komen in het referaat van br. Hueting.

Het Bestuur verzoekt nadere inlichtingen omtrent het bedrag, dat zal moeten worden beschikbaar gesteld voor de verplegingskosten van de jongens die door hun examen van goeroe komen. Daar deze jongens alleen ten laste komen van zendelingen die in hun ressort geen scholen kennen met meer dan 50 leerlingen, dus i.c. Br. Fortgens en br. van Essen, zal de uitgave elk jaar het bedrag van 4 zulke jongens niet te boven gaan, dat is 4 x fl. 144.-.

Waar dit maal een jongen van br. van Essen geslaagd is, zal het bedrag dit jaar fl. 144.- bedragen, daar de geslaagde jongen van br. Fortgens slechts 2 maanden in de school te Djailolo gewerkt heeft.

3. VOORLEZING BESTUURSBRIEVEN

Zonder verdere bespreking worden ze, na lezing voor kennisgeving aangenomen.

4. VERDERE INGEKOMEN STUKKEN

In het bijzonder wordt stil gestaan bij een schrijven van de Resident, bevattend een vergelijking tussen de "Regeling betreffende sluiten en ontbinden van huwelijken tussen christenen onderling" op Halmahera en op Nieuw-Guinea, om tot een gewenste eenheid te komen. Slechts enige veranderingen, van weinig betekenis, kunnen worden aangebracht.

Verandering in de adat aanbrengen, om hem meer in overeenstemming te brengen met de adat van N.Guinea gaat niet aan.

Aangezien de Resident, op genoemde bijeenkomst, deze zaak wil bespreken, op voorstel van Br. Hueting, besloten: de Resident voor te stellen, dat in oktober of november een vergadering zal gehouden worden met de hoofden en oudsten van alle gekerstende streken, aangezien de adatrekking, die tot vergelijking gediend heeft, 10 jaar geleden is opgemaakt, sindsdien veel is veranderd en voortuitgegaan en ook bij de eerste regeling niet de hoofden van allen nu gechristianiseerde streken, tegenwoordig waren.

Tot genoemde vergadering zal deze regeling van kracht blijven.

ZONDAG 18 JULI

Des morgens wordt in de Tobelorese taal kerk gehouden, waar de broeders Ellen en Lasschuit voorgingen. Vele christenen van nabij gelegen kampongs waren opgekomen. Des middags gedachten de aanwezigen Zendingfamilies bij brood en beker de dood des Heren, waarvan de leiding was opgedragen aan br. Hueting.

Terwijl wij geschaard waren om de tafel des Heren kwam br. van Essen aan, die door tegenwind was opgehouden.

Voor de Maleis sprekende gemeente werd des avonds kerk gehouden, waar de brs. Metz en Maan voorgingen.

MAANDAG 19 JULI

4) Van de conferentie van zendelingen op Noord Nieuw Guinea een afschrift van een door haar geschreven brief aan het Hoofdbestuur over de gelijkstelling van de goeroe traktementen. Van de goeroes van Kau, mede over deze zaak, waar over nader zal gesproken worden bij de inleiding over dit onderwerp door br. Metz.

Van Br. Schut, inzake het verwijderen van zijn zoon uit het kinder-zendingshuis; afschrift van gevoerde correspondentie.

Van de zendingsconsul, enige brieven over de kwestie Inl. Christenen. en over een nieuwe subsidieregeling voor de scholen.

Van de Heer Boes, destijds Inspecteur van Onderwijs in de afdeling en een afschrift van een brief van het Hoofdbestuur aan de G.G. aangaande subsidie scholen. Bedoeld is hier kweekschool.

Bovendien was ons toegezonden een exemplaar van de Verzekeringsbode, waarin een stuk over "Jakobus". Met bevreemding namen wij er kennis van. Spreekt men in het huis van een gehangene over de galg?

5. JAARVERSLAGEN

Deze worden op de avondbijeenkomst gelezen en alle goedgekeurd om aan het Bestuur te worden toegezonden, met verzoek, de op en aanmerkingen over regeringspersonen, die daarin voorkomen, niet te willen publiceren.

RAMINGEN

Raming van	br. van Baarda	fl. 4.293
	Br. Metz	fl. 5.920
	Br. maan	fl. 6.750
	Br. Hueting	fl. 9.104,35
	Br. Fortgens	fl. 1.600
	Br. Ellen	fl. 7.968
	Br. van Essen	fl. 4.375
	Br. Lasschuit	fl. 3.850
	Br. Munk	fl. 7.780
	Totaal	fl. 51.640,35

Bij de raming van br. Fortgens wordt besloten, dat br. Ellen voor de tijd, dat br. Lasschuit als consulent Djalolo heeft te bezoeken, de kampong Njaulako en Dodoga onder zijn toezicht zal nemen. Een nieuwe goeroe van br. Fortgens zal, na op Ambon te zijn getrouwd, zich op Todowongi vestigen, tenminste wanneer in die maanden de mensen begonnen zijn hun, door

overstroming en cholera-vrees geteisterde kampong te herbouwen waarop goeroe Meijer acht heeft te slaan.

Bij de raming van br. Metz wordt besloten, dat de Talaurezen van Tutamaloleo een goeroe zullen ontvangen, indien ze fl. 5,- in de maand aan de kosten bijdragen.

Bij de raming van br. Lasschuit protesteert br. Metz tegen het aannemen van enig geld voor feestgeschenken, waar tegenover vele anderen van mening zijn, dat dit niet zo op eens kan afgeschafte worden.

Bij de jaarrekeningen worden de volgende onregelmatigheden opgemerkt:

1) dat op de rekening van br. Hueting een post van fl. 900,- voorkwam voor aankoop van gemeentetuinen, zonder dat over dien aankoop van gemeentetuinen op de vorige conferentie was geraadpleegd en dus zonder dat daarvoor op de begroting van Tobelo een post was uitgetrokken, nu weder op de rekening van 1910 een post voorkomt van fl. 716,57, waar niets daarvoor op de begroting was opgebracht.

2) Dat op de rekening van Br. Munk een zeer hoge gecombineerde post voorkomt van fl. 646,18 voor

oprichting van bijgebouwen en terreinverheffing. Uit de bespreking blijkt, dat verschillende uitgaven

onder deze post gecombineerd werden, die hadden moeten gesplitst worden in: oprichting bijgebouwen, terreinverheffing en nivellering voor dat doel; onderhoud van de zendelingwoning; in orde maken van het zendingserf, waarom br. Munk er opmerksaam gemaakt wordt, dat hij zijn uitgaven op volgende rekeningen beter te specificeren.

3) Dat op de rekening van br. van Essen de gehele subsidie over 1910 staat opgebracht als uitgaven voor schoolbouw te Boeso en verdere uitgaven ten behoeve van deze school. Dat br. van Essen deze som nog in zijn bezit heeft omdat het schoolgebouw er nog niet staat. Duidelijk is, dat die som had moeten worden opgegeven als nog in kas zijnde; of zonder het medegedeeld had kunnen worden, dat fl. 200,- daarvan in de kerkenkas was gestort voor kerkgebouw (lees schoolgebouw) en eerste inrichting van een nog te bouwen school (daar nu nog school gehouden worden in de kerk), doch dat de overige fl. 125,- in de missiekas hadden moeten gestort worden ter tegemoetkoming in de kosten van het onderwijs in 1910.

4) Dat op de rekening van br. Lasschuit fl. 125 uitgaven voor de kerk voorkomt op de rekening voor de post; dat echter onder het surplus van 1909 zonder duidelijke aangeving, wordt medegedeeld fl. 125,- gift in 1909 voor de kerk gegeven, zodat wel de uitgaven en de inkomsten kloppen maar er niet gemakkelijk uit wijs te worden is. Trouwens had deze inkomsten en uitgaven voor de kerkenkas geheel niet op die rekening behoeven voor te komen.

5) Dat op rekening van br. Fortgens de gespecificeerde uitgaven voor de scholen in somma niet klopt met de globale uitgaven voor de scholen in de rekening zelve. Dat ook het opbrengen van voorschotten aan goeroes in inkomsten en specificatie verwarrend werkt. Br. Fortgens werd daarop opmerksaam gemaakt, gedurende zijn kortstondig verblijf in ons midden; evenwel over het verschil in de uitgaven voor de school en in globaal en in specificering kon hij uit het hoofd geen opheldering geven. Hij verzocht daarom zijn rekening mee te mogen nemen, om ze thuis met zijn kasboek te vergelijken.

DINSDAG 20 JULI

De morgenbijeenkomsst wordt bijgewoond door de Resident, vergezeld van de civiel gezaghebber, Luitenant van Dijk, benevens br. Fortgens, die gastvrijheid hadden verkreagen aan boord van de gouvernements-stomer, en nu afscheid komen nemen voor hun a.s. vertrek naar Holland. Tot heden is br. Fortgens bezig geweest met het Bijbels leesboek, zodat het pakken hem nog wacht, reden waarom hij niet langer op de conferentie kan blijven.

De punten op de agenda gebracht ter bespreking met de Resident, worden behandeld:

- a. De Hoofdenvergadering in Oktober wordt door ZHEG goed gevonden.
- b. Andere bepalingen dan die betreffende huwelijk en erfrecht moeten niet gecodificeerd worden, omdat telkens wijzigingen zullen moeten worden aangebracht. Men zal 3 soorten van adat krijgen:
  1. de oorspronkelijke adat
  2. de adat die gewijzigd is in christelijke zin
  3. de adat die gewijzigd is in Mohammedaanse zin.

In ieder bijzonder geval zal de rechter hebben uit te maken, welke adat gevolgd moet worden en wat voor de hoofden hem als hakim zullen bijstaan.

c. Met de nieuwe bestuursregelingen zal ook dat in orde komen

Mededeelingen, die br. van Baarda e.a. deden over de arbitraire handelwijze van ambtenaren bij in en uitvoerrechten, ontloken de Resident de uitspraak, dat deze niet in de haak zijn en dat ze zullen worden onderzocht.

f. De Resident was van mening, dat men met vrijheid verder komt dan met dwang. Het laatste zal de Mohammedaan tegenzin geven aan de school. De zendeling is in zulke scholen niet gebonden en kan ongestoord bidden en bijbelse geschiedenis vertellen, maar ook de Mohammedanen zijn niet gebonden en kunnen hun kinderen daarvan afhouden. Een geval, zich voorgedaan in Djalolo, dat een Arabier de kinderen uit de school wilde houden, deed de Resident antwoorden, dat zo iemand verwijderd moet worden.

Verder met de Resident allerlei zaken besproken. Zo hoorden we dat de zendeling en andere personen, die ten nutte van de inlanders werkzaam zijn, geen grondhuur hebben te betalen voor de erven. Dat gemeentetuinen, die in Tobelo, onder grondhuur vallen, niet onder landbouwconcessie. De Gemeentetuinen in de afd. Kau vallen niet onder belasting, want ze zijn eigendom van inlanders. Maar rechtspersoonlijkheid kunnen de inlandse gemeenten niet krijgen; er bestaat geen rechtstitel. De kans blijft bestaan dat de mensen, opgestookt, hun deel van de gemeentetuinen zullen opeisen. De grondhuur zal 10 cent per boom zijn en per jaar bedragen. De landbouwconcessie fl. 1,- per H.A. of 77 cent per bouw.

b. en c. SCHOOL VOOR GOEROE KINDEREN

Velen zijn van mening dat de school alleen benuttigd zal worden door de goeroes van Tobelo daar voor de goeroes van andere districten Ambon hetzelfde is als Tobelo en daarenboven goedkoper. Br. Metz oordeelt, dat, als de school eenmaal op gang is, de goeroes van andere districten wel zullen volgen. Niet te weerspreken is, dat de goeroes woonachtig dicht bij de plaats van oprichting, door de mindere reiskosten bevoorrecht worden. Doch dit zal overal zo blijven. Zodoende wordt volgens br. Maan de school een plaatselijke maatregel en daarvoor acht hij de uitgaven te hoog. Daar ze moet dienen als vormschool bij de kweekschool blijft Gamsoenge de aangewezen plaats. Br. Junk blijft zijn bezwaren handhaven tegen zo'n school als vormschool. Al zullen de kwekelingen van Boeroe en Papoea zich ook moeten oefenen met kinderen waar ze later niet mee te doen krijgen, toch acht hij dien afstand van minder omvang dan Ambonse kinderen. Al deze bezwaren kunnen de oprichting van zo'n school niet tegenhouden, daar de school door de besluiten van vroegere conferentie en van het Hoofdbestuur is urgent verklaard voor Tobelo, ten dienste van de kweekschool als vormschool.

Voor de voeding wordt de prijs nog niet vastgesteld; deze zal hoofdelijk berekend worden door de betrokken goeroes naar gelang hunner kinderen, die de school zullen bezoeken. Aan br. Munk wordt opgedragen aan de Heer Dammerboer, waarnemend Inspecteur te Ambon een brief te richten met het verzoek, of hij kan helpen aan een goeroe, die aan het hoofd dezer school kan staan.

d.) KWEEKSCHOOL

Aan onderscheidene broeders blijft het voorkomen, dat Gamsoenji minder geschikt is, als plaats voor de opleidingsschool. De kwekelingen ontwennen het leven van een christenkampong waarvan ze later toch aan het hoofd zullen moeten staan. Allen zijn van mening dat Br. Munk te Gamsoenji te veel afgezonderd is van het christelijk leven; dat de aanraking en kennismaking met inlanders aldaar uiterst gering is, wat toch noodzakelijk is voor elk die onder en voor de inlanders arbeidt. Wel blijft br. Hueting Gamsoenji de aangewezen plaats vinden voor de kweekschool en acht de kans tot verleiding in een christelijke kampong groter dan in deze heidense, daarom stelt hij voor de proef voor twee jaar te nemen, omdat hij ook de bezwaren moet toestemmen, die aan Gamsoenji verbonden zijn: verplaatsbare gebouwen zullen dan in Meti of Mawea opgericht worden; komt de goeroekinderschool tot stand, dan zal ze voorlopig onder toezicht van br. Hueting komen, terwijl over het woonhuis van br. Maas, met goedkeuring van het Hoofdbestuur, onderhandelingen gevoerd kunnen worden met de Resident, om het te verhuren als woning van de civiele gezaghebber, wat wel enige kans van slagen heeft. Aldus wordt besloten, met de bepaling, dat na de proeftijd van 2 jaar de voor- en nadelen beter kunnen overwogen worden, om tot een definitief besluit te komen. De zaak wordt urgent verklaard, maar de te maken onkosten mogen de som van fl. 1000,- niet overschrijden.

LEERPLAN SCHOLEN

Daar het onderwerp rond is gestuurd, behoeft het niet te worden voorgelezen. De brs. Maan, van Baarda en Metz ontwikkelen hun bezwaren. Op de opmerking van sommigen, waarom br. Hueting en niet br. Munk het ontworpen heeft, antwoordt de laatste dat zijn verhouding tot het onderwijs op de kampongscholen nooit is vastgesteld; dat hij van mening is dat de vorming van zo'n leerplan op zijn weg ligt, doch dat het hem door de conferentie moet worden opgedragen zoals op Modjo-Warno geschiedt en bindende kracht heeft; dat voor het opmaken twee dingen vereist zijn: technische kennis en kennis van het volksleven; dat deze laatste kennis in het eerste jaar nog niet zo groot bij hem was, als nodig is om een leerplan op te maken; bovendien zou hij vanzelf tot de vorming van zo'n leerplan zijn gekomen in de lessen van onderwijskunde, aangezien zo'n grondige verandering met de huidige Ambonse goeroes niet tot stand kan komen. Ook acht hij het ontworpen plan veel te uitgebreid en wordt aan de brs. Hueting en Munk opgedragen, samen een plan op te maken en dit in de najaarsvergadering voor te leggen.

EXAMEN ASPIPANT GOEROES

Aan het examen nemen deel Jordaen Latuhera en Frans Palapessi (beiden van br. van Essen.) Frans Patimukai (van br. Fortgens) en Julius Mailoa (van br. Maan), die herexamen moet doen in de profane vakken. De uitslag is dat J. Latuhera en F. Patimukai slagen; dat F. Palapessi niet kan worden toegelaten en dat J. Mailoa voor het eind van het jaar nog eens een aantal sommen moet maken en tot dan op een maandgeld van fl. 10,- wordt gehouden.

WERPLAN KWEEKSCHOOL

Het leerplan sluit zich enigermate aan bij boven genoemd leerplan van de lager scholen van br. Hueting. De conferentie betuigt er zijn instemming mee. Br. Maan maakt opmerking van de uiteenzetting van verleden jaar, die zo was ingericht om de subsidie voorwaarden. Beide staan niet tegen elkaar over; het aantal uren, in het vorige leerplan aangeduid, kan aan de vakken besteed worden ook bij dit nieuwe leerplan, hoewel men niet bevreesd is een weloverwogen leerplan aan de inspecteur over te leggen, ook al wijkt het enigszins van de

subsidie regeling af. Br. Hueting geeft nog in overweging de knapste jongelui verder met de studie te laten gaan en een zwaarder examen te laten afleggen om dan aan grotere scholen als hoofd op te treden.

UNIFORMITEIT OPGAVEN ONKOSTEN ONDERWIJS

Dit punt kan onbesproken blijven, nu het Departement vragenlijsten zal opstellen.

SELSUPPORT

De inleiding wordt door br. Hueting voorgelezen. Br. van Baarda zag zulk werk liever in handen van een consortium. Nu wordt de zendeling te veel aan zijn eigenlijke werk onttrokken; later kan de tuin ook niet eigendom worden van de gemeente, die geen reststiel heeft; ze door de gemeenten laten onderhouden, schijnt ook niet te gaan, want het vorige jaar is een bedrag van fl. 900,- en dit jaar een bedrag van fl. 300,-voor dergelijke tuinen op de rekening gekomen.

Br. Hueting beantwoordt deze bezwaren. Een consortium zou goed zijn voor een tuin als Wari en zou ook advies kunnen geven voor gemeentetuinen, doch deze laatste niet beheren want, zedelijk zijn ze eigendom van de gemeenten en de zendeling, die voeling houdt met zijn gemeente, kan het best toezicht houden.

De aangevraagde gelden waren bestemd voor aanplant, niet voor onderhoud. In goedwillende gemeenten, als te Kupa-kupa kost het onderhoud geen cent.

Br. Maan begint met te constateren, dat sedert het vorige jaar het inzicht van Br. Hueting in een opzicht belangrijk is gewijzigd, namelijk dat hij nu de gemeenten de tuinen laat onderhouden, al heeft de U.Z.V. ze gekocht; zo kunnen de gemeenten hart voor hun tuinen krijgen. Een bezwaar blijft aldus br. Maan: zullen we, bij tegenstand, niet aangeklaagd kunnen worden, omdat we mensen zonder vergoeding in tuinen van de U.Z.V. laten werken? Over dit recht zou de conferentie gaarne raad inwinnen bij de zedingsconsul. Was er voor de gemeenten rechtspersoonlijkheid te verkrijgen, dan nog zou de gemeente in haar geheel haar bezitting kunnen opeisen. Bevremding wordt uitgesproken, dat op Tobelo alleen dergelijke klappertuinen worden aangelegd en bij voorbeeld aan br. Lasschuit zelfs verboden is de tuinen van de goeroes te kopen. De conferentie besluit dat het Bestuur alle zendelingen machtige, zulke tuinen, zo het in hun macht is, aan te leggen, op kosten van de U.Z.V. Br. Hueting is van mening, dat, als de tuin te Wari aan een consortium wordt over gedaan, toch in geen geval de gemeentetuinen daaraan in handen mogen worden gegeven, aangezien deze bij de gemeenten moeten blijven.

Br. Ellen legt uit, hoe het in de afd. Kau met de gemeente tuinen is. Ze zijn betaald door de kerkenkassen. Omdat niet bij alle kampongs de grond geschikt is of terrein beschikbaar was, vindt men kampongs zonder tuinen en kampongs met zeer grote tuinen: 16 gemeenten en een getal van 10 tuinen, doch daar deze bekostigd zijn uit de kerkenkassen, zijn wel alle Gemeenten er bij geïnteresseerd Ook bij deze manier bestaat het gevaar, dat de mensen later hun deel zouden opeisen, reden waarom het de Conferentie het wenselijk oordeelt dat de U.Z.V. nu de gemeentetuinen in de afdeling Kau overneemt tegen de kosten van aanplant.

De broeders van Baarda en Maan willen dat rechtspersoonlijkheid worde aangevraagd voor elke gemeente afzonderlijk, in de geest, zoals dat voor de gemeente van Tjideres is gedaan.

De zendeling kan die aanvragen als voorzitter van de kerkenraad der gemeente, dan kunnen de gemeenten eigendommen hebben. Br. Metz wil, dat in de statuten van zulk een gemeente wordt opgenomen de bepaling, dat bij ontbinding de bezittingen der gemeente overgaan aan de U.Z.V. Br. Hueting zou ook dan de gemeentetuinen niet willen afstaan aan de gemeenten. Br. van Essen vraagt, of het Gouvernement rechtspersoonlijkheid schenken kan in landen van zelfbestuur?

Ook in deze kwestie zal voorlichting gevraagd worden aan de Zendings-consul.

PANNENBAKKERIJ

Br. Ellen is tot voornemen, een pannbakkerij op te richten, gekomen, door de grote moeite waarmee katoc, de tegenwoordige dakbedekking, is te verkrijgen. Bij hem in de buurt wordt klei gevonden van betere kwaliteit dan die van Depok, waarheen br. Ellen een monster had gezonden.

Br. Maan vreest voor een te kleine afzet gebied, wanneer het voornemen beperkt blijft tot dakpannen en naast, of tempajang, forna's, vloertegels en dergelijke, hier in gebruik zijnde huishoudelijke zaken niet kunnen gemaakt worden. Met br. Maan meent br. van Baarda, dat er zich bezwaren zullen voordoen met laden, dat de dakpannen veel sterker en degelijker zullen moeten worden enz. Br. Ellen stemt toe, dat het bezwaarlijk zal gaan werkwol te krijgen. Het toezicht nu een Ambonnees zich te Depok bekwaamt en als mandoer zal optreden zal de zendeling niet al teveel aan zijn 16 (17) gemeenten onttrekken. Gehoord br. Ellen dat het Bestuur in beginsel het plan goed keurt, wordt aan de conferentie voorgesteld hem fl. 300,- in voorschot toe te staan, met de bepaling, dat het zo mogelijk in jaarlijkse termijnen zal worden terugbetaald.

Worden de onkosten van de aangelegde gemeentetuinen door de U.Z.V. gerestitueerd, dan kan van dat geld voorzien worden in de op gang brengen van de fabriek. Bovengenoemde bezwaren van br. Maan vervallen niet, maar ook hij vindt het een uitstekend voornemen.

VOOGDEN UIT DE HEREN HOOFDBESTUURDERS

Een schrijven van br. van Baarda aan het Bestuur over deze zaak wordt gelezen; de conferentie betuigt haar adhaesie met dezelfs inhoud en besluit, het naar het Bestuur op te zenden.

BEGRIJ BIJBRENGEN VAN HET HEILSFEIT DER VERZOENING

Br. Maan stelt voor, dit referaat te lezen, nadat de andere zaken zijn afgehandeld, en als er nog tijd over is.

TAAIGELEERDE NEDERLANDS BIJBELGENOOTSCHAP

Een brief, door middel van ons Bestuur op te zenden aan het N.B.G. wordt door br. van Baarda voorgelezen. Br. Hueting vindt dat het niet op onze weg ligt, dien brief te sturen, maar op de weg van het Hoofdbestuur. Br. van Baarda heeft evenwel van Dr. Adriani vernomen, dat het N.B.G. het op prijs zou stellen, zo het verzoek uiting van de conferentie van zendingen. Bovendien verzendt de conferentie door middel van het Hoofdbestuur dat de doorzending kan tegenhouden zo het Bestuur het minder gewenst voorkomt.

GOEROES IN DE KAUBAAI

Br. Lasschuit zou Malifoet en Wangeotak van br. Ellen willen overnemen, tegen Njaloko en Dodaga. Laatstgenoemde kampongs liggen veel verder van Pasir-poetih dan van Pupupi. De goeroes van deze kampongs komen dan ook nooit naar br. Lasschuit, omdat zij geen roeiers kunnen krijgen dan voor de betaling van fl. 6,- om hun naar P.P. te brengen. Br. van Baarda en br. Hueting zijn er tegen, omdat de bewoners van Malifoet en Wangeotak Pague's zijn, met welke stam br. Ellen in het Binnenland ook te doen heeft; het is gewenst dat die stam onder een zendeling blijft. Bovendien ligt de aard van het zendingswerk meer in het bezook van de zendeling aan de goeroes dan van de goeroes aan de zendeling. Desnoods zou

de zending de goeroes gezamenlijk bijeen kunnen roepen in een kampong, meer in het midden gelegen.
Tot een definitief besluit komt het niet, daar toch de beide eerstvolgende jaren, zolang Br. L. naar Djalolo moet, br. Ellen beide genoemde gemeenten zal bedienen.

MOTORBOOT

Br. Lasschuit komt nogmaals op dit onderwerp terug. Een boot van fl. 30.000,- zoals te Utrecht in een vergadering is gezegd, ligt niet in de bedoeling. Met een van fl. 4000,- plus vracht (5000) kan worden volstaan. En dan voor alle zendingen aan de Kaubaaï, doch de brs. Hueting en Ellen voelen er geen behoefte toe. Blijven dus over brs. Lasschuit en van Essen. Voor de laatste zou het een beter verbinding met Morotai tot stand komen. Doch bij een motorboot behoren ook een motorist en vele benodigdheden, zodat de gezamenlijke kosten zouden komen op een bedrag van fl.2000,-. Vele broeders achten dit bedrag gerechtvaardigd, wanneer door de motor een zending aan de Kaubaaï wordt uitgewonnen en een hunner geplaatst kon worden aan de Westkust. Br. Ellen ziet echter bij zijn vele werk in het binnenland geen kans de gehele Kaubaaï, alleen, naar behoren te bedienen.
Ook deze zaak is nu niet urgent, daar br. Lasschuit zijn verst gelegen kampongs beide eerstvolgende jaren niet zal hebben te bezoeken.

ASSURANTIE ZENDELING WONINGEN

Wordt opgegeven, dat die woningen zouden moeten geassureerd worden voor de navolgende sommen:

Galela 2.500,-; Tobelo fl. 6.000; Munks huis fl. 4.500; Kau fl. 5.500; Dodinga fl. 100; Boeli fl. 1500; Weda fl. 250; Djalolo fl. 7.000; Morotai fl. 7.000tesamen fl. 42.250.

Br. Hueting deelt mede, dat hij indertijd op Java navraag gedaan heeft naar de voorwaarden voor assurantie van gebouwen op zulk een afstand, zonder voorafgaande inspectie bij een solide maatschappij, Insulinde te Batavia, die aannam, die verzekeringen te sluiten tegen 3/4 van de opgegeven waarden der gebouwen, dat zou dan per jaar fl. 320 bedragen.

De conferentie meent, dat dit al een bedrag is en veronderstelt dat wanneer het Bestuur in Holland daarvoor jaarlijks fl. 320 zou wegleggen, het wellicht een fonds tot zelf assurantie zou kunnen stichten. Voor dus tot sluiting der assurantie in Indie over te gaan, wil de conferentie het Bestuur dit idee eerst in overweging geven.

VERKOOP MEDICIJNEN

Er wordt op gewezen, dat, hoe wenselijk het ook wezen mogen, dat de bevolking haar medicijnen betaalde, omdat wat de mensen betalen, meer gewaardeerd wordt, er toch dit bezwaar tegen bestaat, dat het niet aangaat gouvernementen-medicijnen te verkopen. Men zou zich kunnen bepalen tot de verkoop van enkele medicijnen, die men zelf aanschafte, omdat men ze niet, of in onvoldoende hoeveelheid van het Gouvernement krijgt, doch zou die verkoop dan alleen moeten doen plaats hebben, daar waar de zending zelf medicijnen uitreikt, daar het waarschijnlijk tot geknoei aanleiding zou geven, als men de goeroes op hun filialen medicijnen liet verkopen.

Daar men de gedachte van verkoop op een andere wijze niet geheel wil verwerpen, wordt besloten er nog een jaartje over te denken.

SUBSIDIE ZIEKENHUIZEN

Voor het hulpziekenhuis te Tobelo moest op aandrang van het Hoofdbestuur weer subsidie aangevraagd worden. De Resident die geraadpleegd werd (want die subsidie komt ten laste

van de Landschapkas) zeide geen subsidie te kunnen geven omdat er reeds teveel uit die kas moet worden betaald.

UNIFORMITEIT TRACTEMENTEN GOEROES

De inleiding wordt door br. Metz gelezen. Br. van Baarda vindt het vreemd, waar Br. Metz in zijn schrijven aan de brs. op Nieuw Guinea, waarmee hij zijn referaat aanvangt, de goeroe tractementen voldoende vindt, nu verhoging voorstelt, en die dan het budget met fl. 3600,- zal verhogen. Waar tegen Br. Metz beweert, dat driekwart van die verhoging nu door het Gouvernement wordt bijgedragen. Onder de goeroes van br. Maan, is om reden van de lage tractementen op N. Guinea, een geest van ontevredenheid waarneembaar; evenwel acht genoemde br. zulk een verhoging te groot, maar dat de jonge goeroes 5 jaar op fl. 15,- per maand blijven staan, acht hij onvoldoende. Br. Ellen en br. van Essen zijn het in deze met hem eens. Br. Hueting keurt uniformiteit niet strikt noodzakelijk, zijn de levensmiddelen en daardoor de levensomstandigheden op N. Guinea zwaarder, wat hij altijd gehoord heeft, dan is het niet meer dan billijk, dat daar de tractementen hoger zijn. Zo zouden de goeroes ook meer nodig kunnen hebben dan de lui hier. Het klagen zal met traktementsverhoging niet ophouden, de goeroes zullen zich meer behoeften gaan scheppen.

Br. Maan brengt de zaak ter sprake, de goeroe van de kampong Boeli een rijksdaalder meer te geven omdat daar gelegenheid is een tuin aan te leggen.

Wordt goedgekeurd.

Bij de verdere bespreking van het referaat van Metz, stelt br. Maan voor, de tractementen van de goeroes zo te regelen, dat ze in de eerste 5 jaar iets meer krijgen, zodat hij wenst dat het voortaan worde: het eerste half jaar fl. 12.50; dan 5 jaar fl. 16,-; dan na 5 jaar fl. 17.50, tot ze komen op het maximum van fl. 20,-. Bij de eerste stemming over dit voorstel staken de stemmen, waarop br. Metz van oordeel zijnde, dat een half ei beter is dan een lege dop, bij tweede stemming zich schaart onder de voorstemmers zodat het voorstel van br. Maan aangenomen wordt met 4 tegen 3 stemmen en 1 stem blanco (die van br. Munk). Tegen stemden de brs. Hueting, van Baarda en Ellen. Voor Boeli-Weda zou br. Hueting deze regeling willen zien toegestaan, maar voor de andere districten, waar overvloed van tuingrond is acht ze onnodig.

De verlofsduur hangt niet van de omstandigheden af; hierin kan en moet uniformiteit aangebracht, zodat de Conferentie het H.B. verzoekt de brs op N.-Guinea te gelasten, het verlof te stellen op een verblijf van 2 1/2 maand op Ambon (dus zonder reizen), welke tijd bij ziekte kan verlengd worden.

BEVORDERING GETROUW SCHOOLBEZOEK

Aangezien de Resident beloofd heeft met de invoering van het geregeld bestuur, ook voor deze gelegenheid maatregelen te treffen, kan de behandeling van dit onderwerp achterwege blijven.

LEESBOEKJES IN HET LODA'S

Nadat br. Metz de boekjes aan de Inspecteur van Onderwijs zal hebben gezonden, ter nadere goedkeuring zal hij aan de firma van der Roest prijsopgave vragen; de boekjes zonder plaatjes en accenttekens; op de najaarsvergadering zal er dan nader over gesproken worden. Temeer kan het toegestaan worden, daar de leermiddelen onder de subsidie vallen. Br. van Baarda zal tegen dien tijd opgave doen voor leesboekjes in het Galarees.

VERZOEK AAN DE KERK TE TERNATE

De conferentie vreesd dat de kerk te Ternate niet, zonder toestemming van het Kerkbestuur te Batavia er in te kennen, zal kunnen beschikken over kerks gelden van Ternate, doch heeft er niets tegen dat br. Metz, de inzender van deze vraag, bij schrijven, namens de conferentie het verzoek aan de kerkeraad te Ternate doet.

PLATEN NIJLAND

Deze platen worden minder geschikt geacht. In het leerplan van Br. Hueting en Munk zullen allicht platen ter spraken komen, zodat ook dit onderwerp wordt gevoerd naar de agenda van de najaarsconferentie.

ZENDINGSTOKO'S

De conferentie zal afwachten, wat in deze in ons land tot stand zal komen.

VERKIEZING VOORZITTER

Met 7 van de acht stemmen wordt br. van Baarda wederom als zodanig gekozen.

BIGAMIE

Br. Maan wordt geraden in de gevallen, die zich te Watan en te Kobe voordoen een raad van oudsten bijeen te roepen en in deze vergadering de overtreders te vermanen.

Volgt hij de vermaning niet op, dan worde hem aangezegd, dat hij niet als lid der gemeente erkend wordt, zolang hij in deze zondige staat blijft volharderen.

Ook ongetrouwde meisjes, die in zwangerschap verkeren, worden door de zending in tegenwoordigheid van de goeroe en het dorps hoofd, ernstig vermaand.

AMBONSE PLEEGKINDEREN

Aan de brs, Metz, van Essen en Lasschuit wordt toegestaan, zich alsnog 2 Ambonse pleegkinderen aan te schaffen, daar in hun ressort geen jongens voor de kweekschool worden gevonden en ze dus later voor een goeroenood zou komen te staan.

ALFOEREN IN HET ZUIDEN VAN HALMAHERA

Alfoeren die tot het christendom zouden willen overgaan. Eerst zullen nadere inlichtingen ingewonnen worden bij de hulpprediker van Batjan, de heer Birkhof.

VERLOF ZENDELINGEN IN 1913

De brs. van Baarda, Metz en Ellen komen daarvoor in aanmerking. De beide laatsten krijgen de voorrang. Daar de consulent voor Kau niets te maken heeft met de consulent van Loda wordt aan het H.B. gevraagd, in 1913 de brs. Metz en Ellen verlof toe te staan en kosten voor de overtocht op de begroting uit te trekken.

VOLGENDE CONFERENTIE

Deze zal D.V. het volgend jaar wederom te Tobelo worden gehouden.

VERKIEZING SECRETARIS

Br. Munk wordt als zodanig gekozen.

SLUITING VAN DE VERGADERING

Nadat besloten wordt dat de Voorzitter een concept agenda zal opmaken, met de punten van bespreking voor de vergadering met de hoofden, in het najaar te houden; en alle brs. zo'n

concept zal toezenden, sluit br. Hueting de Conferentie met het lezen van Joh.15; met het zingen van enige verzen uit Gezang 249 en met dankzegging.

De secretaris, J.C. Munk